

שים לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

לכיתות י"א

היסטוריה

תוכנית חדשה — 70%

הוראות לנבחן

בשאלון זה שני חלקים: חלק א (פרק ראשון) וחלק ב (פרק שני, פרק שלישי, פרק רביעי).

משך הבחינה: משך הזמן המוקצב לשני חלקי השאלון הוא שלוש שעות ללא הפסקה.

לחלק א מוקצבת שעה אחת בלבד. אם תסיים להשיב על חלק א לפני הזמן המוקצב, מסור למשיג את מחברת הבחינה ואת ספר הלימוד וקבל ממנו את חלק ב של השאלון. אין לחזור לחלק א לאחר מסירת מחברת הבחינה למשיג.

חלק א

א. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בחלק זה פרק אחד.

עליך לענות על שאלה אחת מפרק זה.

פרק ראשון — (34×1) — סך הכול 34 נקודות.

ב. חומר עזר מותר בשימוש:

1. ספר הלימוד שאושר בנושא **מלחמת העולם השנייה, טוטליטריות ושואה**.

הספר יכול להיות מסומן במדגש (מרקר) או בעיפרון, אך בלי הערות בכתב.

אפשר לציין תקופות או נושאים באמצעות מדבקות (סימניות) הבולטות מן הספר.

2. עותק מודפס של כותרות יחידות ההוראה "איך יכול אדם".

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טייטה" בראש כל עמוד המשמש טייטה.

כתיבת טייטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

חלק א

פרק ראשון — מלחמת העולם השנייה והשואה (34 נקודות)

- שים לב:** 1. בפרק זה תוכל להיעזר בספר הלימוד שאושר בנושא **מלחמת העולם השנייה, טוטליטריות ושואה**. כמו כן תוכל להיעזר בעותק מודפס של כותרות יחידות ההוראה "איך יכול אדם".
2. בסעיפים שבהם התבקשת לבחור מקור מספר הלימוד, עליך לכתוב את שם הספר, את שם ההוצאה לאור ואת מספר העמוד שבו נמצא המקור.

ענה על אחת מן השאלות 1-3.

1. האידאולוגיה הנאצית, הגטאות

- א. לפניך קטע מקור ממכתב שכתבה בתו של מושל נאצי של מחוז בפולין באפריל 1940. במכתב היא מתארת את רשמיה מסיור בגטו לודז' ומכינוס של תומכי הנאצים שבו השתתפה באותו הערב.

מה שרואים [...] הוא בעיקר אספסוף, וכולם משוטטים בבתלה... מגפות מתפשטות והריח באוויר מגעיל, מפני שהכול נשפך אל הביוב. אין גם מים, והיהודים חייבים לקנות אותם בעשרה פניג [מטבע מקומי] לדלי; הם בטוח מתרחצים עוד פחות מהרגיל... אתם יודעים, אי אפשר לרחם באמת על האנשים האלה; אני חושבת שהרגשות שלהם שונים לגמרי משלנו ולכן הם לא מרגישים את ההשפלה וכל היתר... הם ודאי גם שונאים אותנו, אם כי מסיבות אחרות.

[...] הניגוד הזה, אחרי הצוהריים הגטו ובערב העצרת [כינוס], שבשום מקום לא יכלה להיות גרמנית יותר, והכול באותה העיר, זה היה פשוט לא מציאות... אתם יודעים, שוב הייתי מאושרת באמת ונורא גאה שאני גרמנייה.

(ש' פרידלנדר, **שנות ההשמדה, 1939-1945: גרמניה הנאצית והיהודים**, עם עובד, 2009, עמ' 62)

- הסבר כיצד בא לידי ביטוי בקטע המקור דימוי היהודי על פי האידאולוגיה הנאצית.
- בסס את תשובתך על שתי דוגמאות מקטע המקור.
- על פי **מה שלמדת**, הצג שתי דרכים שבאמצעותן פעלו הנאצים כדי להטמיע דימוי זה מאז עלו לשלטון. (17 נקודות)
- ב. — הצג את תנאי החיים של היהודים בגטאות. בתשובתך הבא שלוש דוגמאות: דוגמה אחת מקטע המקור ושתי דוגמאות שאינן מקטע המקור.
- בחר במקור מספר הלימוד המדגים את אחת מן הדרכים שבאמצעותן התמודדו היהודים עם תנאי החיים בגטאות. הסבר כיצד ההתמודדות של היהודים עם תנאי החיים בגטאות באה לידי ביטוי במקור שבחרת. (17 נקודות)

דרכי תגובה על "הפתרון הסופי" – היהודים והאוכלוסייה המקומית

- א. לפניך שני קטעי מקור העוסקים במרד גטו ורשה. הקטעים התפרסמו בעיתונות בשנת 1943.
- על פי מה שלמדת, מה היו המטרות של מארגני המרד בגטאות?
 - הצג מטרות אחת שבאה לידי ביטוי בשני קטעי המקור ומטרה אחת שבאה לידי ביטוי רק באחד מקטעי המקור, והסבר סיבה להבדל זה בין המקורות.

(17 נקודות)

מקור 1

מתוך עיתון של המחתרת הפולנית "אֶרְמִיָה קְרִיבָה", 29 באפריל 1943

... לפני שבוע התחילה המערכה השנייה בהכחדתם הפראית של יהודי פולין. הגרמנים ניגשו לגירושם של 40 אלף היהודים שנשארו עוד בוורשה. הגטו השיב במאבק מזוין [חמוש]. "הארגון היהודי הלוחם" פתח במלחמה של חלשים נגד חזקים. בכוחות דלים, בכלי נשק ותחמושת מועטים, ללא מים, מסונוורים על ידי עשן ואש, הגנו הלוחמים היהודים על רחובות ועל בתים בודדים, והיו נסוגים בדממה צעד אחר צעד, יותר מפני האש שאחזה בבתים הצפופים, מאשר מפני האויב המצויד בכלי מלחמה חדישים. לניצחון נחשב בעיניהם, אם יוכל חלק מן הכלואים בגטו להימלט, לניצחון נחשב בעיניהם הדבר, אם נחלש במשהו כוחו של האויב; ולבסוף – לניצחון ייחשב בעיניהם המוות בזמן שידם אוזחת בנשק...

(י' ארד, י' גוטמן וא' מרגליות [עורכים], **השואה בתיעוד**, יד ושם, 1978, עמ' 254)

מקור 2

מתוך "המשקיף", עיתון ציוני שיצא לאור בארץ־ישראל, 8 באוקטובר 1943

בתוך ים הצרות והעינויים, שבו טובלים [נמצאים] יהודי פולין, ישנה גם טיפת תנחומים. [...] בתש"ג [1943] קרה הפלא הגדול הזה: צעירי ישראל שבגטו ורשה לקחו נשק בידם והתקוממו נגד הרוצחים. היה זה קרב ייאוש עקשני של מעטים נגד רבים, של חלשים נגד חזקים. שום תקווה לא הייתה לניצחון, אך יהודי ורשה ידעו והבינו כי אין עוד מקום לגבורה פסיבית, כי אין מקום להבלגה. האינסטינקט [הדחף] הבריא לחש באוזניהם רעיון זה: במקום מיתת חרפה וקלון מוטב להילחם מלחמת הייאוש, אף בלי סיכויים לניצחון. במקום לחיות חיי עבדות ושפלות, להיות מרמס [מדוכאים] תחת המגף הנאצי, מוטב למרוד, מוטב להילחם – ויהי מה! סיסמת מצדה* שבציון הייתה לקח ליהודי ורשה. הם נלחמו ומתו גיבורים. כן, יהדות פולין עמדה במבחן, עמדה בו עד הרגע האחרון. הרוצחים הוציאו את פת הלחם הדל מפי היהודים ועינו את גופיהם בכל מיני עינויים, אך לא הצליחו למגר את רוחם ולהופכם לעבדים נרצעים. מכוחותיו הגופניים והחומריים של עם ישראל בפולין לא נשאר ולא כלום, אך כוחותיו המוסריים עוד איתו ואלה יעמדו לו גם להבא.

(**המשקיף**, 8 באוקטובר 1943, עמ' ג')

* בסיום "המרד הגדול" נגד הרומאים התבצרו במצדה אחרוני המורדים היהודים שהעדיפו למות ולא להיכנע.

- ב. מה היו דפוסי ההתייחסות של האוכלוסייה המקומית בארצות הכיבוש הנאצי כלפי היהודים בזמן ביצוע "הפתרון הסופי"?
- בחר בשני מקורות מספר הלימוד, והסבר כיצד כל אחד מן המקורות שבחרת מדגים דפוס התייחסות שונה של האוכלוסייה המקומית בארצות הכיבוש הנאצי כלפי היהודים בתקופה זו.

(17 נקודות)

3. מהלכי המלחמה וגורל היהודים

א. לפניך קטע מקור מ"יומני האלדאר", ספר שכתב פרנץ האלדאר, ראש המטה הכללי של היטלר בחזית המזרחית. בקטע הוא מביא את דברי היטלר.

משהו מוזר [הסביר היטלר] קרה בבריטניה! הבריטים כבר היו בשפל המדרגה. עכשיו הם שוב עומדים על רגליהם.

[...]

רוסיה צריכה רק לרמוז לאנגליה שאין היא רוצה לראות בגרמניה חזקה מדי והאנגלים, כאדם טובע, יימלאו תקווה חדשה, כי המצב ישתנה לחלוטין בתוך שישה או שמונה חודשים.

אולם אם רוסיה תימחץ, תעורער תקוותה האחרונה של בריטניה. אזי תהיה גרמניה אדון אירופה והבלקנים. החלטה: לאור שיקולים אלה יש לחסל את רוסיה באביב 1941. ככל שתימחץ רוסיה מהר יותר כן ייטב.

(ו"ל שיינר, עלייתו ונפילתו של הרייך השלישי, תרגם ח' גליקשטיין, כרך שני, שוקן, 1985, עמ' 661)

— הסבר אחד מן הגורמים לפלישת גרמניה לברית המועצות (יוני 1941) שבא לידי ביטוי בקטע המקור.

— בחר במקור מספר הלימוד, והסבר כיצד בא לידי ביטוי במקור שבחרת גורם נוסף לפלישת גרמניה לברית המועצות.

(17 נקודות)

ב. הסבר כיצד השפיע אחד מן המהלכים או הקרבות במלחמת העולם השנייה על גורל היהודים בארצות

צפון אפריקה.

בתשובתך הצג את המהלך או את הקרב, והסבר את השפעתו על גורל היהודים.

(17 נקודות)

שים לב: לאחר שתסיים להשיב על חלק זה, מסור למשגיח את מחברת הבחינה, את ספר הלימוד ואת כותרות יחידות ההוראה "איך יכול אדם", וקבל ממנו את חלק ב של השאלון ומחברת בחינה נוספת. אין לחזור לחלק א לאחר מסירת מחברת הבחינה למשגיח.

בהצלחה!

שים לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

לכיתות י"א

היסטוריה

תוכנית חדשה — 70%

חלק ב

הוראות לנבחן

- משך הבחינה: שעותיים.
- מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בחלק זה שלושה פרקים.
בחר בשני פרקים, וענה על שאלה אחת מכל פרק שבחרת (לכל שאלה — 33 נקודות).
- חומר עזר מותר בשימוש: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טייטה" בראש כל עמוד המשמש טייטה.
כתיבת טייטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

חלק ב

שים לב: בחלק זה בחר בשני פרקים, וענה על שאלה אחת מכל פרק שבחרת.

פרק שני — לאומיות וציונות (33 נקודות)

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מן השאלות 4-6.

4. מקור — תודעה לאומית בישראל ובעמים

- א. עיין בנספח לשאלה זו שבו מוצג בול שהנפיקה קרן קימת לישראל בשנת 1938 כדי לגייס בארצות הברית תרומות למען התנועה הציונית.
- על פי מה שלמדת, הסבר את החשיבות של פיתוח תודעה לאומית עבור בני הלאום.
- הסבר כיצד באות לידי ביטוי בבול שתיים מן הדרכים לפיתוח תודעה לאומית. (16 נקודות)
- ב. — הסבר כיצד קידם הרצל את פיתוח התודעה הלאומית בקרב היהודים. בסס את תשובתך על שתיים מפעולותיו.
- תאר כיצד פעל הרצל לקידום הרעיון הציוני בקרב מדינות העולם.
- (17 נקודות)

5. פעילות התנועות הלאומיות, גורמים מסייעים וגורמים מעכבים

- א. הצג שתי דרכים שבהן פעלו התנועות הלאומיות במאה ה־19 כדי להשיג עצמאות.
- הסבר גורם אחד שסייע להן להשיג עצמאות או גורם אחד שעכב את השגתה. (16 נקודות)
- ב. — הצג שתי צורות התיישבות חדשות שהקימו העולים בארץ־ישראל בשנים 1882-1914.
- הסבר גורם אחד שסייע להתיישבות היהודית בארץ־ישראל בתקופה זו וגורם אחד שעכב אותה.
- (17 נקודות)

6. צמיחת הלאומיות והשפעתה

- א. הצג שני שינויים שיצרה הלאומיות המודרנית בסוף המאה ה־19 ובתחילת המאה ה־20 במפה המדינית של אירופה. (6 נקודות)
- ב. הסבר את ההשפעה של רעיונות ההשכלה ואת ההשפעה של התנועה הרומנטית על צמיחת הלאומיות באירופה.
- (15 נקודות)
- ג. הסבר כיצד עיכבה האמנציפציה את צמיחת התנועה הציונית, וכיצד היא סייעה לצמיחתה. (12 נקודות)

פרק שלישי – המאבק על הקמת מדינת ישראל (33 נקודות)

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מן השאלות 7-9.

7. מקור – המאבק של היישוב היהודי בבריטים (1945 עד מאי 1948)

א. לפניך קטע מקור מדברים ששודרו ב"קול ישראל", באביב 1946.

"תנועת המרי העברי" אינה זהה עם ארגון ומוסד כלשהו, כשמה כן היא תנועה המקיפה את המוני היישוב על כל חוגיו ושדרותיו; תנועה המקפלת בתוכניתה את כל הצורות והגילויים של התנגדות סבילה ופעילה למדיניות הזדונית של חיסול הציונות. אין "תנועת המרי" מצטמצמת בפעולות צבאיות בלבד. למרי העברי מצטרף כל מאמץ בשדה העלייה וההתיישבות, כל מעשה חלוצי-פוליטי, ציבורי, כלכלי, משפטי, תרבותי וכיוצא בהם, המגביר את מאבקו של העם היהודי לגאולתו ולתקומתו המדינית במולדת. נמצא, שכל גוף יהודי – מוסד, יישוב, ארגון או יחיד – יכול לשרת במעשיו את המרי העברי.

(ש' קולת [עורכת], הרעיון הציוני והקמת מדינת ישראל, ב', מעלות, תשמ"ה, עמ' 270)

— הסבר כיצד המטרות של הקמת "תנועת המרי העברי" באות לידי ביטוי בקטע המקור.

— הצג פעולה אחת של "תנועת המרי העברי" בתחום הצבאי.

(17 נקודות)

ב. משנת 1945 עד מאי 1948 ניסו לעלות לארץ-ישראל כ-84,000 מעפילים. הבריטים תפסו את רוב המעפילים האלה, והם נכלאו במחנות מעצר בעתלית ובקפריסין.

האם לדעתך השיגה ההעפלה לארץ-ישראל בשנים אלה את מטרותיה? נמק את דבריך באמצעות שתי עובדות

היסטוריות. (16 נקודות)

8. מלחמת העצמאות

א. — הצג את המטרות של מדינות ערב בפלישתן למדינת ישראל במאי 1948.

— הסבר כיצד ההתנהלות של מדינות ערב במהלך המלחמה מנעה מהן לנצח. הבא שתי סיבות.

(17 נקודות)

ב. במהלך מלחמת העצמאות עבר הצד היהודי ממגננה למתקפה.

הסבר קביעה זו, והדגם אותה באמצעות אירוע שהתרחש באחד מן השלבים של המלחמה. (16 נקודות)

9. בעיית הפליטים הפלסטינים, הסכמי שביתת הנשק

א. הסבר שלוש סיבות להיווצרות בעיית הפליטים הפלסטינים. בתשובתך התייחס גם להתנהלות הצד הערבי וגם

להתנהלות הצד היהודי. (16 נקודות)

ב. מהו "הקו ירוק"?

הסבר כיצד תפסו מדינות ערב את הסכמי שביתת הנשק, וכיצד תפסה מדינת ישראל הסכמים אלה.

(17 נקודות)

פרק רביעי — סוגיות נבחרות בתולדות מדינת ישראל (33 נקודות)

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מן השאלות 10-13.

10. מקור — היהודים בארצות האסלאם

א. לפניך קטע מקור ממכתב ששלחה הפל"ן (FLN), שהייתה תנועת השחרור הלאומית של אלג'יריה, אל הקהילה היהודית באלג'יריה בשנת 1956.

"האלג'יראים ממוצא יהודי עדיין לא התגברו על מבוכת מצפונם וגם לא בחרו לאיזה כיוון לפנות. הבה נקווה שהם ילכו ברובם בדרך של אלה שנענו לקריאתה של המולדת הנדיבה, תמכו במהפכה וכבר תבעו בגאווה את לאומיותם האלג'ירית. חרף שתיקתו של הרב הראשי של אלג'יר, המנוגדת לגישתו המעודדת של הארכיבישוף [איש דת בכיר בנצרות], שקם באומץ ובפומבי נגד הזרם וגינה את האי צדק הקולוניאלי, רובם הגדול של האלג'יראים נמנעו מלהתייחס אל הקהילה היהודית כמי שעברה באופן סופי לשורות האויב

[...]

משום שהפל"ן [תנועת השחרור הלאומית של אלג'יריה], רואה ביהודים האלג'יראים בנים של מולדתנו, היא מקווה שמנהיגי הקהילה היהודית ינהגו בחוכמה ויתרמו לבנייתה של אלג'יריה חופשית שיש בה אחווה אמיתית. הפל"ן משוכנעת שהם יבינו שמחובתם ולטובת האינטרס הברור מאליו של כלל הקהילה היהודית, לחדול מלהישאר "מעל להמולה" [להימנע ממעורבות], ולגנות בלא היסוס את המשטר הקולוניאלי הצרפתי הגוסס ולהכריז על בחירתם בלאומיות האלג'יראית".

(ח' סעדון [עורך], אלג'יריה, משרד החינוך ומכון בן-צבי, התשע"א, עמ' 80-81)

— על פי מה שלמדת, הצג את ההשפעה של תהליך הדה־קולוניזציה על היהודים בארצות האסלאם החל בשנות הארבעים של המאה ה־20.

— הסבר כיצד השפעה זו באה לידי ביטוי במכתב של תנועת השחרור הלאומית של אלג'יריה. הבא שתי דוגמאות מן המכתב.

(17 נקודות)

ב. הסבר שני גורמים נוספים (מלבד תהליך הדה־קולוניזציה) שהשפיעו על גורל יהודי ארצות האסלאם

משנות הארבעים של המאה ה־20 ועד סוף שנות השישים של המאה ה־20.

תאר כיצד אחד מן הגורמים שהסברת השפיע על גורל היהודים במדינה שלמדת עליה.

(16 נקודות)

11. מלחמת ששת הימים (1967)

א. — הצג את הצעדים של מדינות ערב שהובילו למתיחות בין ובין מדינת ישראל בתקופה שלפני מלחמת ששת הימים.

— הסבר את התגובות של מדינת ישראל על צעדים אלה. בתשובתך התייחס להנהגה בישראל ולחברה הישראלית. (17 נקודות)

ב. במדינת ישראל חל שינוי ניכר בעקבות מלחמת ששת הימים.
הסבר קביעה זו. בתשובתך התייחס לכל אחד מן התחומים האלה: כלכלה, יחסים בין-לאומיים, חברה. (16 נקודות)

12. מלחמת יום הכיפורים (1973)

א. בתקופה שלפני פרוץ המלחמה רווחה בקרב ההנהגה בישראל התפיסה (קונספציה) שלא צפוי בעתיד הקרוב עימות צבאי בין מדינת ישראל ובין מדינות ערב.

הסבר את הנחות היסוד שעליהן התבססה תפיסה זו. (13 נקודות)

ב. — הצג את המטרות שהניעו את סאדאת נשיא מצרים לתקוף את ישראל באוקטובר 1973, והסבר אילו מן המטרות האלה השיגה מצרים בעקבות המלחמה.

— הסבר את ההשפעה של מלחמת יום הכיפורים על מדינת ישראל בתחום חברתי-פוליטי. (20 נקודות)

13. קליטה ועלייה בשנות החמישים והשישים של המאה ה-20

א. הצג את שתי העמדות בוויכוח שהתנהל בקרב ההנהגה בישראל בשנות החמישים בנוגע למדיניות העלייה. הסבר כיצד נימק כל צד את עמדתו. (16 נקודות)

ב. הצג שני שיקולים שהנחו את המדיניות של מדינת ישראל בקליטת העולים בשנות החמישים והשישים. הסבר את ההשפעה של מדיניות הקליטה על העולים בתחום הדמוגרפי-כלכלי או בתחום חברתי-תרבותי בתקופה זו. (17 נקודות)

בהצלחה!

נספח לשאלה 4: בול



(מתוך הערך "חנוכה", ויקיפדיה. היוצר: מכון שיטים)